

Sygn. akt VI ACa 462/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Tomasz Pałdyna

Sędzia SA – Ryszard Sarnowicz

Sędzia SO del. – Grzegorz Tyliński (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Martyna Arcon-Jakubiak

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2019 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy ze skargi I. K. i J. K.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W.z dnia 22 marca 2017 r., sygn. akt VI ACa 841/15, wydanym w sprawie z powództwa I. K. i J. K. przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowemu (...) w W.

I. oddala skargę;

II. nie obciąża powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt **VI ACa 462/18**

UZASADNIENIE

Skargą z dnia 5 czerwca 2018 r. I. K. oraz J. K. wnieśli o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W.z dnia 22 marca 2017 r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 841/15. Jako podstawę wznowienia skarżący wskazali uznanie przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny ze wskazanymi przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej art. 129 ust. 4 ustawy – Prawo ochrony środowiska wyrokiem z dnia 7 marca 2018 r.

Pozwany Przedsiębiorstwo Państwowe (...) w W. wnosilo o oddalenie skargi.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Pozwem z dnia 18 marca 2013 r. I. K. oraz J. K. wnosili o zasądzenie od Przedsiębiorstwa Państwowego (...) kwoty 150 000 zł tytułem odszkodowania za obniżenie wartości należącej do nich nieruchomości oraz o zobowiązanie pozwanego do wykonania izolacji akustycznej położonej na tej nieruchomości budynku – w związku z objęciem nieruchomości obszarem ograniczonego użytkowania. Wyrokiem z dnia 4 lutego 2015 r. (sygn. akt IV C 277/13) Sąd Okręgowy w W.powództwo to oddalił. Wyrokiem z dnia 22 marca 2017 r. (sygn. akt VI ACa 841/15) Sąd Apelacyjny w W. oddalił apelację powodów. Z uzasadnienia tego wyroku wynika, iż jedną z przyczyn oddalenia powództwa było przekroczenie przez powodów dwuletniego terminu do wystąpienia z roszczeniem, określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t. jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 799 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 7 marca 2018 r. Trybunał Konstytucyjny (w sprawie o sygn. akt K 2/17) orzekł, iż: 1) Art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, 785, 898, 1089,

1529, 1566, 1888, 1999, 2056 i 2290 oraz z 2018 r. poz. 9 i 88) jest niezgodny z art. 64 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; 2) Przepis wymieniony w części I traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 534). Orzeczenie to zostało opublikowane w dniu 26 marca 2018 r. Powyższa kontrola konstytucyjności została zainicjowana wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich.

Stosownie do art. 401¹ Kodeksu postępowania cywilnego można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Mając na uwadze treść art. 401¹ k. p. c. należało uznać, iż wniesiona przez I. i J. K. skarga o wznowienia postępowania została oparta na ustawowej podstawie wznowienia. W realiach niniejszej sprawy wznowienie postępowania należało uznać za niedopuszczalne.

Zwrócić należało uwagę, iż orzekając o niezgodności art. 129 ust. 4 ustawy – Prawo ochrony środowiska ze wskazanymi przepisami konstytucyjnymi, Trybunał Konstytucyjny odroczył utratę mocy obowiązującej powyższego uregulowania o 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw – korzystając w tym zakresie z uprawnień wskazanych w art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego; termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy; w przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów. Na tle powyższych okoliczności koniecznym jest zatem ocena skutków określenia innego terminu, aniżeli z chwilą ogłoszenia, wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. W szczególności zaś, czy dokonanie takiego odroczenia umożliwi objęcie skutkami takiego wyroku również stanów faktycznych, które nastąpiły przed oznaczonym przez Trybunał dniem utraty mocy obowiązującej danego aktu normatywnego.

Dokonując analizy powyższej kwestii zauważyć należało, iż kwestia ta podlegała szerokiej analizie dokonywanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W tym zakresie przede wszystkim należało zwrócić uwagę na pogląd zaprezentowany w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2011 r. (w sprawie o sygn. I CSK 410/10, orzeczenie opublikowano w zbiorze Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna rok 2012, Nr 1, poz. 14, str. 88), w którym wskazano, iż Wyrok Trybunału Konstytucyjnego, odraczający w czasie utratę mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 401¹ k. p. c., chyba że w jego sentencji zamieszczono indywidualną korzyść dla osoby, która wniosła skargę konstytucyjną. Pogląd ten został powielony i w sposób szerszy uzasadniony w niepublikowanym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2014 r. (sygn. akt IV CSK 738/13). W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy wskazał, iż (...) Określenie późniejszej daty utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego nie może być tłumaczone inaczej niż jego pozostawienie przez oznaczony czas w porządku prawnym i oznacza, że Trybunał Konstytucyjny, mimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Do wskazanej w wyroku Trybunału Konstytucyjnego daty utraty mocy obowiązującej przepis musi być uznany za zgodny z Konstytucją, a tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku. Taki wyrok Trybunału Konstytucyjnego uniemożliwia wznowienie postępowania zakończonego przed upływem terminu określonego w sentencji wyroku (art. 401¹ k. p. c.), chyba że została orzeczona indywidualna korzyść dla osoby, która wniosła skargę konstytucyjną, jak również wyklucza odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa. Jeżeli bowiem Trybunał Konstytucyjny, biorąc pod uwagę chronioną Konstytucją wartość, korzysta z przyznanego mu w Konstytucji uprawnienia i decyduje się na utrzymanie w mocy przepisu sprzecznego z ustawą, umową międzynarodową lub Konstytucją, to tak długo jak on obowiązuje, żadnemu zachowaniu, do którego przepis się odnosi, nie można przypisać bezprawności. Uznanie, że samo stwierdzenie niekonstytucyjności aktu normatywnego jest wystarczające do przypisania Skarbowi Państwa odpowiedzialności za bezprawie legislacyjne, a odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału nie ma żadnego znaczenia, musiałoby prowadzić do dysfunkcjonalności w działalności organów państwa. Również w obecnym

orzecnictwie Sądu Najwyższego pogląd o braku możliwości wznowienia postępowania na podstawie art. 401¹ k. p. c., w przypadku gdy Trybunał Konstytucyjny określił późniejszą datę utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego jest konsekwentnie podtrzymywany. Zwrócić w tym zakresie należy uwagę na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2017 r. (sygn. akt II CZ 72/17, niepublikowane), w którym wskazano, iż (...) Prospektywny skutek orzeczeń odroczonego oznacza, że do czasu upływu wskazanego w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego terminu nie ma możliwości wznowienia postępowania, z wyjątkiem, który w sprawie miejsca nie ma, to jest wyjątkiem dotyczącym podmiotu, który zainicjował kontrolę konstytucyjną, o ile Trybunał przyznał mu tzw. przywilej indywidualnej korzyści.

Powyższe poglądy Sąd Apelacyjny w tym składzie w pełni podziela. Doprawdy nie sposób znaleźć jakiegokolwiek innego uzasadnienia dla przyznanej Trybunałowi możliwości odroczenia utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, aniżeli woli nie objęcia konsekwencjami takiej utraty tych uczestników obrotu prawnego, którzy objęci byli zakresem stosowania takiego aktu normatywnego w przeszłości – w tym nie tylko w okresie pomiędzy opublikowaniem orzeczenia Trybunału, a datą takiego odroczenia utraty mocy obowiązującej, ale również przed opublikowaniem takiego orzeczenia. Powyższe rozważania nie dotyczą sytuacji, w której Trybunał przyznałby przywilej indywidualnej korzyści, który w praktyce dotyczyć mógłby podmiotu, który zainicjował postępowanie przed Trybunałem. Tego rodzaju okoliczność jednak w sprawie niniejszej nie występuje.

Rozważania te prowadzą zatem do wniosku, iż skoro do daty oznaczonej przez Trybunał konstytucyjny art. 129 ust. 4 ustawy – Prawo ochrony środowiska, powinien pozostać uznany za zgodny z Konstytucją, brak jest możliwości wznowienia postępowania na wskazywanej przez powodów podstawie. W takiej sytuacji skarga powodów o wznowienie postępowania została oddalona – stosownie do art. 412 § 2 k. p. c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 102 k. p. c. Sąd Apelacyjny uznał, iż w realiach sprawy niniejszej zachodzą szczególne okoliczności uniemożliwiające obciążenie skarżących – pomimo oddalenia wniesionej przez nich skargi o wznowienie postępowania – obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania przeciwnikowi. Przyjęta przez prawodawcę koncepcja, zgodnie z którą uznanie za niezgodny z Konstytucją aktu normatywnego przy odroczeniu utraty mocy jego obowiązywania, prowadzi do sytuacji, w których osoby znajdujące się w identycznej sytuacji faktycznej, poddane są oddziaływaniu odmiennych reżimów prawnych. Tego rodzaju sytuacja może być odbierana jako niesprawiedliwa, w szczególności jeżeli do odroczenia utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego dochodzi z przyczyn niezwiązanych z osobami pozbawionymi w istocie w ten sposób ochrony prawnej, co miało miejsce w sprawie niniejszej, w której odroczenie to Trybunał uzasadnił jedynie koniecznością poniesienia nakładów finansowych nieprzewidzianych w ustawie budżetowej.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji.